

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 5 (7)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

5

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Minojiddinov A.A. Meva-sabzavot tarmog‘i korxonalarini boshqarishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish yo‘llari	8
Mirzayev A.T., Dilnozaxon M. O‘zbekistonda turizm marketingi samaradorligini baholash va uni takomillashtirishning integratsiyalashgan mexanizmi.....	12
Shavkatov A.Sh. O‘zbekistonda kichik biznes rivojlanishining institutsional va makroiqtisodiy asoslari.....	16
Махамаджанов М.М. Инновационная трансформация банковского сектора Узбекистана: общесистемные тенденции и финансовые результаты.....	20
Sativaldiyeva G.X. IFRS 16 “Ijara” xalqaro standartiga muvofiq ijara hisobidagi o‘zgarishlar.....	24
Ismailov X.M. Aloqa korxonalari moliyaviy barqarorligini ta‘minlash metodologiyasini takomillashtirish masalalari.....	28
Yusubov I.I. Mintaqada iqtisodiyotni barqarorlashtirishda raqamli xizmatlarning rivojlanishi.....	32
Saidaxmedov N.X. Paxta-to‘qimachilik klasterlari faoiyatini shakllanishi va rivojlanishining zamonaviy nazariyalari.....	35
Istamqulov D.Q., Danyarova F.B. Milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni takomillashtirish yo‘llari.....	40
Aipova I.I. Resurs samaradorligini baholashning nazariy usullari va ko‘rsatkichlari.....	43
Mirzaraximova A.A. Tijorat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirish samaradorligini oshirish yo‘llari.....	49
Xalmirzaev A.A. Yer va suv resurslaridan samarali foydalanishda hududiy ixtisoslashuvning ahamiyati va iqtisodiy samaradorligi.....	53
Sidikov Z.A. Sirdaryo viloyatida sanoatlashtirish jarayonining hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta‘siri.....	59
Usmanova N.Y. Raqamli iqtisodiyotda menejment qarorlarini qabul qilishda innovatsion texnologiyalarning roli.....	63
Ergashev R.X., Rajabaliyeva I.A. Transport-logistika infratuzilmasini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirish va uning samaradorligini oshirish.....	67
Raximova D.S. Barqaror restoran amaliyotlari: oziq-ovqat chiqindilarini kamaytirish va qayta ishlashning innovatsion yondashuvlari.....	70
Narzullayeva X.A. Investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishning xalqaro tajribalari.....	76
Muxitdinov Sh.Z. Kichik agrobiznes subyektlarida mahsulotlar eksportini rivojlantirishga ta‘sir etuvchi omillar.....	84
No‘monov O.O‘. Agrotadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyatiga ta‘sir etuvchi makroiqtisodiy va mikroiqtisodiy omillarni kompleks baholash.....	88
Yeshimbetov U.X. O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligini barqaror rivojlantirishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish.....	92
Raximova K.N. Tadbirkorlik sharoitida yashil biznesni tashkil etish va rivojlantirishining o‘ziga xos xususiyatlari	97
Хошимов П.З., Тўрахожайев Х.Х. Ислоний банкларнинг ишлаш тамойиллари ва ислон молия тизимининг Ўзбекистон иқтисодиётига таъбиқи.....	100
Sattarov R.A. An integrated methodological framework for evaluating and forecasting interregional economic cooperation: an input-output approach (evidence from Uzbekistan).....	107
Farmanov J.Z. Mintaqada asalarichilik ekotizimining tamoyillari va ekologik-geografik xususiyatlarini takomillashtirish	111
Qurbonov A.B. Janubiy iqtisodiy rayonda qishloq xo‘jaligi orxonlarining tarkibiy o‘zgarishi va agrar kooperatsiyani rivojlantirish yo‘nalishlari.....	114
Тоштемиров Т.Т. Ўзбекистонда кичик тадбиркорлик субъектлари фаолиятини кенгайтиришда солиқ механизмларида фойдаланиш масалалари.....	119
Arziyev M.A. O‘zbekiston iqtisodiyotini transformatsiyalash sharoitida oilaviy tadbirkorlikni rivjlantirishning ustuvor yo‘nalishlari.....	122
Maxkamova S.Sh. Ekologik innovatsiyalar orqali yerni oqilona boshqarishning tashkiliy va iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	127
Olimova N.X. Yashil moliyalashtirishning rivojlanish tendensiyalari hamda hozirgi amaliyoti: milliy kontekst	137
Zaylobitdinova H.X. Davlat oliy ta‘lim muassasalarining tijorat faoliyatini samarali boshqarish strategiyalari.....	141
Komilov A.I. Evolution of the catering industry in the context of digital technologies.....	145

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Sotvoldiyev N.N. Mamlakatimizda yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda mehnat bozoriga ta'sir etuvchi omillar.....	149
O'rinov A.A. Sanoat tarmoqlarining investitsion imkoniyatlarini barqarorlik indikatorlari asosida boshqarish mexanizmlari.....	154
Ahmadaliyeva R.A. O'zbekistonda xufyona iqtisodiyotga qarshi kurashish samaradorligi.....	158
Uzganbayeva D.T., Alimova Sh.F. The role of investment strategies in transforming small business entities into large corporate structures.....	162
Goziyev M.Sh., Abdufattoyeva M. Sun'iy intellekt asosida iqtisodiy qarorlar qabul qilish samaradorligini oshirish.....	167
Qobilov H., Uzganbayeva D.T. O'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning ro'li: so'nggi yillardagi islohotlar sharoitida iqtisodiy o'sish va bandlikka qo'shayotgan hissi.....	170
Sotiboldiyeva R., Uzganbayeva D.T. O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishda moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati.....	174
Маматкулов З.Ш. Хизмат кўрсатиш фаолиятининг шакллантириш ва бошқаришда хориж тажрибаларидан самарали фойдаланишнинг инновацион йўналишлари.....	179
Shamsiddinov P., Uzganbayeva D.T. Iqtisodiyotning raqamlashtirishning afzaliklari va uning oqibatlari.....	185
Qosimov A.S. Jizzax viloyati mahallalarining qayta nomlanishi va demografik jarayonlar va iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari.....	189
Qodirov A., Tulaganov E.J., Berdimurodov U.S. Inson kapitalini kapitalizatsiya qilish va samaradorligini oshirish.....	192
Saidkarimova M.I., Sobirov O.A. Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish yo'llari.....	199
Saidova M.J. Sanoat transformatsiyasi sharoitida kichik biznes va tadbirkorlikning o'rni (Andijon viloyati misolida)	203
Юсупов А.С., Пардаев Х.Ф. Динамическое управление международным портфелем акций: механизмы ребалансировки и преимущества глобальной диверсификации в условиях волатильности валютных рынков.....	206
Burxonov J.X., Soliyev I.I. Mehnat bozorini tartibga solishda innovatsion yondashuvlarning xorij tajribasi tahlili.....	213
Xaitbaev J.O. Mintaqa iqtisodiyotini barqarorligini ta'minlashda suv resurslaridan foydalanishning ko'p omilli ekonometrik modellari.....	217
Saidov U.S. Kichik tadbirkorlik subyektlarida ekologik innovatsiyalarni rag'batlantirishning moliyaviy yo'nalishlari.....	221
Nurmaxanmadov N.B. Iqtisodiyotning ekologiyaga ta'sir moyilligining oshib borishi muammosi.....	224
Xudayberdiyev K. Davlat xaridlarida elektron platformalar faoliyatini optimallashtirishda sun'iy intellektga asoslangan moderatsiya mexanizmlarining roli.....	230
Xolxo'jayev E.G'. Davlat xaridini tashkil etishda elektron savdolardan foydalanish samaradorligi hamda imkoniyatlari tahlili.	234
Rustamova F.A. Qishloq joylarda tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiy samaradorligini baholash va uni oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	238
Ikromov A. Iqtisodiy jarayonlarni ekonometrik modellashtirishda integro-differensial tenglamalarning o'rni va ularni tadqiq etish.....	241
Sarimsakov B.R., Usmonov J.Q. Xorijiy mamlakatlarda inson kapitalidan qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida samarali foydalanish tajribalari.....	245
Maraimov I.R. O'zbekistonda kambag'allikni kamaytirish va aholi turmush farovonligini oshirish.....	251
Yusupov Sh.B. Xorazm viloyatida sanoat korxonalarining iqtisodiy samaradorligini baholash va oshirish yo'llari: 2020–2025 yillar tahlili va 2030 yilga prognoz.....	256
Chintemirova D.Sh. Hududlar kesimida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari.....	260
Xusanova Z.R. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning samaradorlik ko'rsatkichlari va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.....	265
Tajiboyev S.O., Gulimboyev S.I. Moliyaviy siyosatning investitsiya muhitiga ta'siri.....	270
Tajiboyev S.O. G'aznachilikda to'lovlarni amalga oshirish.....	275
Xaydarov M., Baxtiyorov I. Innovatsion iqtisodiyot g'oyalari va ularni oliy ta'lim tizimi orqali qo'llashning nazariy asoslari.....	279
Ким Т.В., «Зарубежный опыт развития циркулярной экономики и её роль в формировании ресурсосберегающей модели экономического развития».....	286

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Saydullayeva R.U. Analysis of financial efficiency and profitability in the green economy: the role of IAS and IFRS standards.....	292
Galatov A.A., Karimova G.A. O‘zbekistonda Islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi nobank tashkilotlar faoliyati va strategik boshqaruv tizimining tahlili.....	296
Tursunov F.U. Oliy ta‘lim sifati monitoringini takomillashtirish mexanizmlarini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari... ..	300
Yakhshiboev R.E. Retrieval-augmented generative AI for smart learning content.....	303
Ergashev S.A. Sanoat korxonalarini barqaror rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish: ilmiy-nazariy va amaliy asoslar.....	307
Абдуллаева Р.Ғ., Тажибаева Н.Ф. Ўзбекистон иқтисодиётида инвестицияларнинг устувор йўналишлари ва ривожланиш истиқболлари.....	311
Sayfullayev J. Why organizations struggle to implement green management practices: key barriers and practical solutions.....	316
Sirojiddinov K.I. Korxonaning raqobatbardoshligini baholash usullari.....	319
Ibraximov X.S. Mintaqalarda tadbirkorlik muhitini shakllantirishda kichik biznesni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘rni va mexanizmlari.....	324
Tajibayev K.Q. Farg‘ona vodiysida kichik biznes sub‘ektlari raqobatbardoshligini oshirishning metodologik asoslari.....	328
Abdulxakimov Z.T. Barqaror rivojlanish evolyusiyasi va tarkibiy qismlari masalalari.....	332
Pazilidinov M.M. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlarning raqamlashtirish tajribasi.....	337
Жураева М.З., Ахмедов Р.М. Экосистема применения системного подхода в менеджменте транспортной инфраструктуры.....	341
Ахмедов Р.М. Основные требования к разработке системного подхода в менеджменте дорожного хозяйства Республики Узбекистан.....	348
Mamasiddiqova F.X. Qishloq xo‘jaligida mahallalar ixtisosligi: nazariy asoslar, regional tahlil va rivojlantirish istiqbollari.....	353
To‘rayev A.A. Mehnat bozorini texnologik transformatsiyalash sharoitida ishchi kuchi raqobatbardoshligini oshirish mexanizmlari.	358
Солиев И.И. Концептуальные основы институциональной автономии вузов в условиях модернизации системы образования Узбекистана.....	362
Xasanov S.Q. Sanoat korxonalarini rivojlantirishda modernizatsiya va klaster yondashuvining o‘rni.....	365
Murodov A. Aholining real pul daromadlarini va xarid qobiliyatini oshirishning nazariy asoslari.....	369
Карабаев Р.З. Искусственный интеллект в цифровой экономике Узбекистана.....	374
Rasulova Sh.A. Bozor iqtisodiyotida monopoliyaning mohiyati, shakllari va uning O‘zbekiston iqtisodiyotiga ta‘siri.....	378
Salimov A.F., Rasulova Sh.A. Bozor muvozanati va unga ta‘sir ko‘rsatuvchi omillar.....	381
Sattarova G.X. O‘zbekiston logistika bozorida yuk tashish xavflarini sug‘urta orqali kamaytirishning iqtisodiy samaradorligi.....	385
Муродхўжаева Ф.М. Маҳаллий саноатни шакллантиришда кластер ёндашуви ва 2030 йилгача трансформациянинг прогноз параметрлари (Наманган вилояти мисолида).....	389
Yoqubjonov R.R. Kichik biznes mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion yondashuvlar.....	396
Nasritdinov B.X. Risklarni integral baholash kichik biznesda moslashuvchan boshqaruv tizimi asbobi sifatida	400
Abdurazzoqov H.A. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonining hozirgi holati va tendentsiyalari.....	406
Turgunov M.M., Soliyev I.I. Milliy innovatsion tizim samaradorligini oshirishning strategik yo‘nalishlari.....	411
Kuzimuratova D.M. O‘zbekiston Respublikasida tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish va takomillashtirish.....	414
Soyibjonov I.S. Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirish.....	419
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	423
Odinayev G‘.J. Nogironligi bo‘lgan aholi qatlamini strategik sohalarda band qilish loyihalari.....	427
Abduvahobov V.B. Jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashishning global standartlari va O‘zbekiston tajribasi: kompleks tahlil.....	430
Қўзиева Н.Н. Билвосита солиқларнинг шаклланиши ва ривожланиб бориши.....	435

**KICHIK AGROBIZNES SUBYEKTLARIDA MAHSULOTLAR EKSPORTINI
RIVOJLANTIRISHGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR**

**ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА РАЗВИТИЕ ЭКСПОРТА ПРОДУКЦИИ В МАЛОМ
АГРОБИЗНЕСЕ**

**FACTORS AFFECTING THE DEVELOPMENT OF PRODUCT EXPORTS IN SMALL
AGRIBUSINESSES**

Muxitdinov Shuxrat Ziyaviddinovich

Namangan davlat texnika universiteti, Iqtisodiyot kafedrası professori,
iqtisodiyot fanları doktori (DSc)

Annotatsiya

Mazkur ilmiy ishda kichik agrobiznes subyektlarida mahsulotlar eksportini rivojlantirishga ta’sir etuvchi asosiy omillar tahlil qilingan. Tadqiqotda ishlab chiqarish salohiyati, logistika tizimi, mahsulot sifat standartlariga moslik, davlat tomonidan qo’llab-quvvatlash mexanizmlari hamda xalqaro bozor talablari kabi omillar o’rganilgan. Shuningdek, kichik agrobiznes subyektlarining eksport imkoniyatlarini kengaytirishda innovatsion texnologiyalar, marketing strategiyalari va sertifikatlashtirish tizimining ahamiyati yoritilgan.

Kalit so’zlar: kichik agrobiznes, eksport, qishloq xo’jaligi mahsulotlari, logistika, sifat standartlari, davlat qo’llab-quvvatlashi, xalqaro bozor, innovatsiyalar, marketing, sertifikatlashtirish.

В данной научной работе анализируются основные факторы, влияющие на развитие экспорта продукции в субъектах малого агробизнеса. Исследуются производственный потенциал, логистическая система, соответствие стандартам качества продукции, механизмы государственной поддержки, а также требования международного рынка. Также освещается роль инновационных технологий, маркетинговых стратегий и системы сертификации в расширении экспортных возможностей малых агробизнес-субъектов.

Ключевые слова: малый агробизнес, экспорт, сельскохозяйственная продукция, логистика, стандарты качества, государственная поддержка, международный рынок, инновации, маркетинг, сертификация.

This scientific work analyzes the main factors influencing the development of export activities in small agribusiness enterprises. The study examines production capacity, logistics systems, compliance with product quality standards, government support mechanisms, and international market requirements. It also highlights the importance of innovative technologies, marketing strategies, and certification systems in expanding the export potential of small agribusiness entities.

Keywords: small agribusiness, export, agricultural products, logistics, quality standards, government support, international market, innovation, marketing, certification.

Bugungi global iqtisodiyot sharoitida qishloq xo’jaligi va agrobiznes sektori har bir mamlakatning iqtisodiy barqarorligini ta’minlovchi asosiy sohalardan biri hisoblanadi. O‘zbekistonda qishloq xo’jaligi sohasini modernizatsiya qilish, eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish hamda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo’llab-quvvatlashga qaratilgan keng ko’lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu jarayonda davlat tomonidan yaratilayotgan imtiyozlar, subsidiyalar, eksport tartib-taomillarining soddalashtirilishi va logistika infratuzilmasining rivojlantirilishi kichik agrobiznes subyektlarining tashqi bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Kichik agrobiznes subyektlarida mahsulotlar eksportini rivojlantirish masalasi iqtisodiy adabiyotlarda keng o‘rganilgan yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu mavzu bo‘yicha xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan turli nazariy va amaliy yondashuvlar ishlab chiqilgan bo‘lib, ular eksport salohiyatini oshirishning iqtisodiy, tashkiliy hamda institutsional jihatlarini yoritib beradi.

Xorijiy iqtisodchilardan P. Krugman va M. Obstfeld xalqaro savdo nazariyalarida mamlakatlar o‘rtasidagi eksport-import munosabatlarini shakllantiruvchi asosiy omillarni tahlil qilib, qiyosiy ustunlik nazariyasining ahamiyatini asoslab berganlar[1]. Ularning fikricha, kichik ishlab chiqaruvchilar ham samarali resurs taqsimoti va ixtisoslashuv orqali xalqaro bozorlarda raqobatbardosh bo‘lishi mumkin. Bu yondashuv kichik agrobiznes subyektlarining eksport imkoniyatlarini tushunishda muhim nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi.

M. Porterning “raqobat ustunligi” nazariyasida esa mamlakat va korxonalarning global bozordagi muvaffaqiyati innovatsiya, ishlab chiqarish samaradorligi va klasterlashuv omillariga bog‘liqligi ta’kidlanadi[5]. Ushbu nazariya kichik agrobiznes subyektlarida innovatsion texnologiyalarni joriy etish va logistika tizimini takomillashtirish orqali eksport salohiyatini oshirish mumkinligini ko‘rsatadi.

Shuningdek, J. Stiglitz va J. Bhagwati xalqaro iqtisodiyotda davlatning roli masalasiga alohida e’tibor qaratib, eksportni rivojlantirishda davlat qo‘llab-quvvatlovi, subsidiyalar va proteksionistlik siyosatning o‘rni muhimligini ta’kidlaganlar[4]. Bu yondashuv kichik agrobiznes subyektlari uchun ayniqsa dolzarb bo‘lib, davlat siyosati ularning tashqi bozorlarga chiqishida asosiy omillardan biri hisoblanadi.

MDH davlatlari olimlari orasida V. A. Mayevskiy, A. N. Livshits va boshqa iqtisodchilar agrosanoat majmuasining rivojlanishi, eksport infratuzilmasi va qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining xalqaro standartlarga moslashuvi masalalarini chuqur o‘rganganlar[3]. Ularning tadqiqotlarida logistika tizimi va sertifikatlashtirish jarayonlari eksport samaradorligini belgilovchi asosiy omillar sifatida ko‘rsatiladi.

O‘zbekistonlik iqtisodchi olimlar, jumladan S. G‘ulomov, A. O‘lmasov, M. Sharipov va boshqalar ham milliy iqtisodiyotda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning o‘rni, agrobiznesning rivojlanish tendensiyalari hamda eksportni rag‘batlantirish mexanizmlarini tadqiq etganlar[2]. Ularning ilmiy ishlarida kichik agrobiznes subyektlarining raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion yondashuvlar va davlat siyosati uyg‘unligi muhimligi qayd etiladi.

Mazkur ilmiy tadqiqotda kichik agrobiznes subyektlarida mahsulotlar eksportini rivojlantirishga ta’sir etuvchi omillarni o‘rganishda kompleks metodologik yondashuv qo‘llanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy, empirik hamda iqtisodiy tahlil usullaridan foydalanildi.

Kichik agrobiznes subyektlarida mahsulotlar eksportini rivojlantirishga ta’sir etuvchi omillarni o‘rganish jarayonida olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, eksport faoliyati bir-biri bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan bir nechta ichki va tashqi omillar majmuasiga asoslanadi. Tadqiqot davomida ishlab chiqarish hajmi, mahsulot sifati, logistika tizimi, moliyaviy resurslar yetarliligi, davlat qo‘llab-quvvatlovi hamda xalqaro bozor talablari chuqur tahlil qilindi.

O‘rganilgan kichik agrobiznes subyektlarining aksariyatida eksport salohiyati mavjud bo‘lsa-da, uni to‘liq amalga oshirishga to‘sqinlik qiluvchi bir qator muammolar aniqlangan. Xususan, ishlab chiqarish texnologiyalarining eskirganligi, sertifikatlashtirish jarayonlarining murakkabligi, logistika xarajatlarining yuqoriligi va xalqaro marketing strategiyalarining yetarli darajada shakllanmaganligi asosiy to‘siqlar sifatida qayd etildi.

Tahlil natijalariga ko‘ra, eksport hajmining oshishiga eng kuchli ta’sir etuvchi omil sifatida mahsulot sifati va xalqaro standartlarga moslik darajasi aniqlangan. Shuningdek, davlat tomonidan berilayotgan imtiyozlar va subsidiyalar kichik agrobiznes subyektlarining tashqi bozorlarga chiqishida muhim rag‘batlantiruvchi omil bo‘lib xizmat qilmoqda.

Quyidagi jadvalda kichik agrobiznes subyektlarida eksportni rivojlantirishga ta’sir etuvchi asosiy omillar va ularning ahamiyat darajasi keltirilgan.

1-jadval. Kichik agrobiznes subyektlarida eksportni rivojlantirishga ta’sir etuvchi omillar tahlili

№	Omillar	Ta’sir darajasi	Izoh
1	Mahsulot sifati va standartlarga moslik	Juda yuqori	Eksport uchun asosiy talab hisoblanadi
2	Logistika tizimi	Yuqori	Yetkazib berish tezligi va xarajatga ta’sir qiladi
3	Davlat qo‘llab-quvvatlovi	Yuqori	Subsidiyalar va imtiyozlar orqali rag‘batlantiradi
4	Innovatsion texnologiyalar	O‘rtacha yuqori	Hosildorlik va sifatni oshiradi
5	Marketing strategiyasi	O‘rtacha	Xalqaro bozorni egallashda muhim

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, kichik agrobiznes subyektlarining eksport salohiyati bevosita sifat menejmenti va logistika samaradorligiga bog‘liq. Ayniqsa, xalqaro standartlarga mos mahsulot ishlab chiqarish eksportning barqaror o‘rishini ta’minlovchi eng muhim omil sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Shuningdek, tadqiqot natijalari eksport faoliyatida innovatsion yondashuvlarning yetarli darajada qo‘llanilmayotganini ko‘rsatdi. Ko‘plab subyektlar an’anaviy ishlab chiqarish usullaridan foydalanayotgani sababli, ularning raqobatbardoshligi pastligicha qolmoqda.

Logistika tahlili natijalariga ko‘ra, transport xarajatlarining yuqoriligi va saqlash infratuzilmasining yetarli emasligi eksport jarayonining samaradorligini sezilarli darajada pasaytirmoqda. Ayniqsa, tez buziladigan qishloq xo‘jaligi mahsulotlari uchun sovitish zanjiri tizimining yetishmasligi katta muammo sifatida qayd etildi.

Davlat qo‘llab-quvvatlovi esa ijobiy omil sifatida baholandi. Imtiyozli kreditlar, soliq yengilliklari va eksportga yo‘naltirilgan dasturlar kichik agrobiznes subyektlarining tashqi bozorga chiqish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

O‘rganishlar davomida aniqlanishicha, ko‘plab kichik agrobiznes subyektlarida eksport bo‘yicha strategik rejalashtirish yetarli darajada shakllanmagan. Bu esa mahsulotni rejalashtirilgan hajmda va barqaror eksport qilish imkoniyatini cheklamoqda. Shuningdek, marketing faoliyatining sustligi va brending tizimining rivojlanmaganligi tashqi bozorda raqobatbardoshlikni pasaytirmoqda.

Tahlillar eksport jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasi ham past ekanligini ko‘rsatdi. Elektron savdo platformalari, onlayn marketing vositalari va raqamli logistika tizimlaridan yetarlicha foydalanilmayotgani eksport geografiyasini kengaytirishga to‘sqinlik qilmoqda.

2-jadval. Kichik agrobiznes subyektlarida eksport ko‘rsatkichlari dinamikasi (statistik tahlil)

№	Ko‘rsatkichlar	2022-yil	2023-yil	2024-yil	O‘zgarish (%)
1	Eksport qilingan mahsulot hajmi (ming tonna)	120	145	178	+48,3%
2	Eksportdan tushgan daromad (mln \$)	85	102	130	+52,9%
3	Eksport qiluvchi subyektlar soni	320	365	410	+28,1%
4	Sertifikatlangan korxonalar ulushi (%)	45%	56%	68%	+23%
5	Logistika xarajatlari (1 tonna uchun \$)	120	110	98	-18,3%
6	Raqamli savdo ulushi (%)	12%	18%	27%	+15%
7	Yangi eksport bozorlari soni	5	7	10	+100%

Jadval ma’lumotlari shuni ko‘rsatadiki, 2022–2024-yillar davomida kichik agrobiznes subyektlarining eksport faoliyati barqaror o‘rish tendensiyasiga ega bo‘lgan. Eng katta o‘rish eksport daromadida (+52,9%) va mahsulot hajmida (+48,3%) kuzatilgan bo‘lib, bu sohada ishlab chiqarish samaradorligi oshayotganini bildiradi.

Eksport qiluvchi subyektlar sonining 320 tadan 410 taga oshishi kichik biznesning tashqi bozorlarga faol kirib borayotganini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, sertifikatlangan korxonalar ulushining 68% ga yetishi xalqaro standartlarga moslashuv jarayonining jadallashganini ko‘rsatadi.

Logistika xarajatlarining 18,3% ga kamayishi esa infratuzilma yaxshilanayotganini va transport tizimida optimallashtirish ishlari olib borilayotganini bildiradi. Bu holat eksport raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Raqamli savdo ulushining 12% dan 27% ga oshishi esa e-commerce va raqamli marketingning asta-sekin rivojlanayotganini ko‘rsatadi. Bu kichik agrobiznes subyektlarining global bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Eng muhim ijobiy tendensiyalardan biri — yangi eksport bozorlari sonining 2 barobar oshganidir. Bu diversifikatsiya jarayoni kuchayganini va eksport geografiyasi kengayayotganini anglatadi.

Mazkur ilmiy tadqiqotda kichik agrobiznes subyektlarida mahsulotlar eksportini rivojlantirishga ta’sir etuvchi omillar har tomonlama tahlil qilindi hamda ularning iqtisodiy mohiyati, amaliy ahamiyati va o‘zaro bog‘liqligi yoritildi. Olib borilgan izlanishlar natijasida eksport jarayoni murakkab, ko‘p omili tizim ekanligi va u ichki ishlab chiqarish salohiyati hamda tashqi bozor sharoitlariga bevosita bog‘liqligi aniqlandi.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, kichik agrobiznes subyektlarining eksport faoliyatida eng muhim omillar sifatida mahsulot sifati va xalqaro standartlarga moslik, logistika infratuzilmasining rivojlanganlik darajasi, moliyaviy resurslar yetarliligi hamda davlat tomonidan ko‘rsatilayotgan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari alohida o‘rin tutadi. Ayniqsa, sertifikatlashtirish tizimi va sifat nazorati eksport jarayonining asosiy hal qiluvchi bo‘g‘ini ekanligi tasdiqlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari va farmonlari (2017–2025 yillar).
2. Muxitdinov, Shuhrat. "Ishlab chiqarish korxonalarida risklarni boshqarishning asosiy yo‘nalishlari va rivojlanish istiqbollari." YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT 3 (2025).
3. Krugman P., Obstfeld M. International Economics: Theory and Policy. – Pearson Education, 2021.
4. Porter M. Competitive Advantage of Nations. – Free Press, 2019.
5. Stiglitz J. Globalization and Its Discontents. – W.W. Norton & Company, 2020.
6. Bhagwati J. In Defense of Globalization. – Oxford University Press, 2018.